Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVI. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 6, 1879. CHICAGO 23, ILL., TOREK, 15. AVGUSTA (AUGUST 15), 1944 Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 159

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Invazija južne Francije se pričela! Francoski narod pozvan na revolto

Rusi pognali Nemce čez reko Biebrzo v prodiranju proti Vzhodni Prusiji in zasedli čez dvesto naselbin na sto milj dolgi fronti. Berlin priznal umik nemških čet iz poljskih pokrajin. Skoro 70,000 Nemcev ubitih v bitkah z Rusi na baltiški fronti.—Ameriške kolone prodrle 50 milj daleč po zdrobitvi nemške linije v Franciji. Novi bombni napadi na nemška mesta in industrijska središča.—Admiral Nimitz razkril ogromne japonske izgube na Pacifiku

WASHINGTON, 15. avg.—Posebni komunike iz glavnega zavezniškega stana v Italiji naznanja, da so zavezniške sile pričele z invazijo južne Francije, pri čemer sodeluje ameriška, angleška in francoska bojna mornarica in močna letalska sila. Prve čete so naletele na majhen odpor.

Glavni zavezniški stan, Francija, 14. avg.—Francoska provizorična vlada pod vodstvom De Gaulleja je danes pozvala vse Francoze na odprto revolto proti nacijskim okupatorjem. V proglasu pravi, da je prišel čas, ko mora vsak Francoz odprto nastopiti proti Nemcem in storiti vse, kar more, neglede na posledice, za čim prejšnji poraz sovraga.

General Eisenhower pa je zavezniškim vojakom poslal posebno poslanico, v kateri jih urgira na čim drznejše in neprestane udarce po sovražniku, "kajti sedaj je prilika za večjo zavezniško zmago . . . kar bi izdatno pospešilo padec sovražnika."

London, 14. avg.—Rusi so prodrli do ozemlja, ki je oddaljeno samo 16 milj od Lomze, nacijskega komunikacijskega centra, in pognali Nemce preko reke Biebrze, zadnje ovire pred Vzhodno Prusijo.

Druga ruska armada je v prodiranju preko Latvije proti Baltiškemu morju zasedla Madono, železniško in cestno križišče, 75 milj vzhodno od Rige, glavnega mesta Latvije. Druge sovjetske kolone se vale proti Rigi z južnovzhodne strani. Nacijska armada okrog 200,000 mož v Latviji in Estoniji je deloma obkrožena in v nevarnosti uničenja.

Tretja ruska armada je okupirala Voru, 38 milj znotraj Estonije in 95 milj od Riškega zaliva. Ta skuša zapečatiti Estonijo in zdrobiti zajete nemške divizije. Rouge, železniški center, je tudi padel.

V bližini južnovzhodne meje Vzhodne Prusije so sovjetske kolone počistile ozemlje na vzhodni strani reke Biebrze v prodiranju proti Lycku, železniškemu križišču v Prusiji.

Moskva poroča, da so rdeče armade zasedle čez dvesto vasi in naselbin včeraj v prodiranju na sto milj dolgi fronti. Med temi je Mostovka, enajst milj severovzhodno od Varšave, poljske prestolnice, kjer so poljski rodoljubi še vedno zavojevani v ljutih bitkah z Nemci.

Berlin je priznal umik nemških čet iz severnih poljskih pokrajin pod pritiskom ruske sile. Rusko poveljstvo je zagnalo deset novih divizij v bitke proti Nemcem na tej fronti.

Moskva ne omenja operacij ruske sile na ozemlju ob Karpatskem gorovju, v zapadni Litvi in Latviji, naznanila pa je, da so ruske armade ujele skoro 70,000 sovražnikov na baltiški fronti v zadnjih štirih tednih.

Zavezniški stan v Franciji, 14. avg.—Ameriške oklopne in pehotne kolone so izvršile napad na središče francoske fronte in pognale dve nemški armadi v ozek pas ozemlja med Virem, Argentanom in Falaisom. V prodiranju so presekale glavno nemško črto.

Samo ena pot je odprta Nemcem v smeri Conde sur Noireauja. Dve nemški armadi sta v pasti, iz katere se najbrže ne bosta izmotali. Operacije ameriške sile na kopnem podpirajo bojna letala z bombardiranjem nemških pozicij.

Izgleda, da je feldmaršal Guenther von Kluge, poveljnik nemške sile, revidiral strategijo. On skuša rešiti oklopne divizije iz pasti. Berlin je sinoči priznal, da je položaj nemške sile v Franciji kritičen.

Američani so po okupaciji Le Mansa prodrli 50 milj daleč. Britske in kanadske čete se vale proti Falaisu z dveh strani. Bombe, katere so vrgli zavezniški letalci na nemški komunikacijski sistem v severni Franciji, so razbile čez 500 lokomotiv in 3000 železniških vagonov.

Ameriški in britski letalci so ponovno bombardirali nemška mesta in industrijska središča. Vrgli so čez tri tisoč ton bomb na Brunswick, Russelsheim, Frankfurt in Kiel. Enote britske mornarice so potopile šest nemških parnikov v bližini francoskega obrežja.

Rim, 14. avg.—Oddelki osme britske armade so zdrobili odpor Nemcev v dveh predelih Florence, komunikacijskega centra, po okupaciji Empolija, pravi uradni komunike. Nemci še drže pozicije ob reki Arni, zapadno od Florence.

Zavezniška vojaška vlada je poslala več ton živil za nasičevanje civilistov v Florenci. Nemci so razdejali vodovod pred umikom in nastalo je pomanjkanje pitne vode.

Pearl Harbor, Havaji, 14. avg.—Admiral Chester W. Nimitz vidi možnost poraza japonske sile brez invazije japonske celine. "Ta vojna je nova preizkušnja za Japonce," je dejal. "Gotov nisem, koliko lahko prenesejo, vem pa, da se ne bodo mogli dolgo ustavljati naši udarni sili."

Nimitz je razkril ogromne japonske izgube v bitkah z Američani na Gilbertskih, Maršalskih in Marijanskih otokih. Te znašajo čez 52,300 ubitih v akcijah.

Mirovno gibanje bolgarskih strank

Važna posvetovanja v Sofiji

Istanbul, Turčija, 15. avg.—Sem dospela poročila se glase, da so voditelji bolgarskih strank, med temi komunistična, pričeli pritiskati na vlado za umik iz vojne in sklenitev miru z zavezniki.

Koalicija strank je bila formirana na pritisk Rusije, ki ni v vojni z Bolgarijo. Poročila naglašajo, da se bo Bolgarija kmalu odcepila od nacijske Nemčije.

Važna posvetovanja med voditelji političnih strank so v teku v Sofiji. Glavno besedo ima Nikolaj Mušanov, načelnik demokratične stranke in bivši premier. On ima tesne zveze z bolgarsko vlado, katere predsednik je Ivan Bagrijanov.

ADF za revizijo mezdne formule

Nizke plače v mnogih industrijah

Washington, D. C., 14. avg.—Ameriška delavska federacija je obnovila kampanjo za revizijo ali odpravo mezdne formule malega jekla in pri tem se sklicuje na poročilo vojnega delavskega odbora. To uključuje priznanje, da delavci, uposleni v rudnikih, trgovinah in mnogih industrijah, ne zaslužijo dovolj.

Poročilo odbora, ki je bilo pravkar objavljeno, trdi, da 57 odstotkov izmed 27,000,000 delavcev prejema manj ko 60 centov na uro. Število ne uključuje onih, ki delajo na farmah.

Kongres industrijskih organizacij se je tudi izrekel za odpravo mezdne formule, ki prepoveduje zvišanje plače za več ko petnajst odstotkov od točke, ki je prevladovala v januarju leta 1941. Voditelji CIO trdijo, da so se cene dvignile najmanj za 45 odstotkov, dočim so mezde ustaljene.

Nemčija je že izgubila vojno, pravi feldmaršal

London, 14. avg.—Radio Moskva je citiral izjavo feldmaršala Friedricha von Paulusa, poveljnika nemške armade, ki se je podala pri Stalingradu, da je Nemčija že izgubila vojno. General pravi, da ruske armade stoje ob meji Vzhodne Prusije in jo bodo kmalu invadirale. Paulus je apeliral na nemške generale, naj strmoglavijo Hitlerjev režim in končajo vojno, da rešijo nemško ljudstvo pred bližajočo se katastrofo.

Churchill in Tito se sestala v Rimu

London, 14. avg.—Britski premier Winston Churchill in maršal Tito, poveljnik jugoslovanske osvobodilne armade, sta se sestala v Rimu in konferirala, pravi radijsko poročilo iz Alžira, Afrika. Konference so se udeležili tudi druge jugoslovanske in zavezniške osebnosti.

ANGLIJA PODPRLA AMERIŠKI POVOJNI NAČRT

Razgovori o ustanovitvi svetovne organizacije

VELESILE NAZNANILE SPORAZUM

Washington, D. C., 14. avg.—Alexander Cadogan, načelnik britske delegacije, ki je dospela v Washington, je dejal, da se Velika Britanija strinja z ameriškim načrtom glede ustanovitve svetovne organizacije, ki naj bi podala pri Stalingradu, da je Nemčija že izgubila vojno. General pravi, da ruske armade stoje ob meji Vzhodne Prusije in jo bodo kmalu invadirale. Paulus je apeliral na nemške generale, naj strmoglavijo Hitlerjev režim in končajo vojno, da rešijo nemško ljudstvo pred bližajočo se katastrofo.

Cadogan je na sestanku s časnikarji, ki se je vršil v uradu britskega poslanika Halifaxa, izjavil, da so se Velika Britanija, Amerika in sovjetska Rusija sporazumele glede ustanovitve svetovne organizacije in izmenjale dokumente v smislu sporazuma.

Ameriški načrt predvideva sklicanje skupščine reprezentantov vseh Združenih narodov v svrho sprejetja programa, ki naj bi omogočil mednarodno kooperacijo in garantiral mir, kakor tudi formiranje svetovnega tribunala, kateri naj bi izravnaval nastale spore. Svetovna organizacija naj bi vzdrževala tudi oboroženo silo za preprečenje agresij v bodočnosti.

Cadogan je dejal, da so se vršile diskuzije o ustanovitvi svetovne organizacije v Londonu zadnjo pomlad, ko se je tamkaj nahajal Edward R. Stettinius, ameriški državni podtajnik. "Ugotovili smo že takrat, da ni bistvenih razlik med Veliko Britanijo, Ameriko in Rusijo glede metod, katere bo treba izvajati v interesu miru," je dejal. "Sprejet je bil zaključek o sklicanju nove konference, na kateri naj bi se diskuzije nadaljevale."

Halifax, ki se je pravkar vrnil v Washington iz Londona, je pohvalil ameriški tisk, ker objektivno piše o načrtu glede ustanovitve svetovne organizacije. Poudaril je, da se je položaj temeljito izpremenil v zadnjih tednih na političnih in vojnih frontah in da so se že pokazala znamenja, da bo Nemčija kmalu poražena.

Osvobojena mesta v razvalinah

Sovjetski tisk orisal položaj

Washington, D. C., 14. avg.—Po poročilih, katera so objavili sovjetski listi, in podatkih, katere je dobil urad za vojne informacije (OWI), je večina mest, katera so osvobodile rdeče armade v prodiranju proti zapadu, v razvalinah. Nemci so pred umikom razdejali mesta in pobili ali odpeljali prebivalce.

Narva, metso ob Finskem zalivu, je bila razdejana. Nemci so odvedli prebivalce v druge kraje pred umikom.

V Bialistoku, važnem križišču železnic Vilna-Varšava in Moskva-Varšava, so Nemci več dni sistematično uničevali poslopja. Niti ena hiša v središču mesta se ni izognila poškodovanju ali uničenju. Mestna hiša in gledališča, pivovarne in druga poslopja so v razvalinah. Naciji so pobili na tisoče prebivalcev, druge tisoče pa deportirali v Nemčijo.

O Brest Litovsku piše sovjetski tisk, da je izpraznjen in otožen.

Lvov se je izognil usodi, ki je doletela druga mesta. Ruska armada ga je zasedla v naglici in Nemci ga niso mogli razdejati. Ogromne množice ljudi so pozdravljale ruske čete, ko so vkorakale v mesto. Nemci so porušili električno centralo v predmestju, požgali nekaj tovarn in uničili mostove. Prebivalci so povedali Rusom, da so Nemci poklali čez 10,000 ljudi pred umikom.

Rdeča zvezda pravi, da je hitro prodiranje ruske sile rešilo Stanislavov pred uničenjem. Nemci so razdejali le nekaj mostov na reki, ki se steka v Dnjester. Naslednji dan po osvoboditvi se je vršil delavski shod.

Lublin, kjer so se vršile ljute bitke med Nemci in Rusi, je v razvalinah. Slike, ki so jih prinesli ruski listi, kažejo razvaline poslopij v glavnem delu mesta.

Francoske sile naj udarijo po Nemcih

London, 14. avg.—General Joseph Koenig, poveljnik francoske armade, je apeliral na podtalne francoske sile v notranjosti Francije, naj udarijo po Nemcih in pomagajo zaveznikom v vseh ozirih. Razbijajo naj nemške komunikacijske zveze v ozadju fronte.

Kaj čaka Hitlerja po njegovih sanjah o nemški hegemoniji . . .

Domače vesti

Obiski

Chicago.—Glavni urad jednote in uredništvo Prosvete so 14. avg. obiskali: Jurij Previc, White Valley, Pa., Louis Shuster, Rillton, Pa., Frank Novak, Greensburg, Pa., August Stipetich, Export, Pa., Joseph Maticic, Lloydell, Pa., Joseph Sneler, Frank Oblak, John Jurgel, Pittsburgh. Vsi so delegatje ABZ, na poti na njeno konvencijo.

Nov grob

Girard, O.—Dne 4. avg. je tukaj umrl John Jesenko, rojen na Vrhniki pri Ljubljani, kjer zapušča ženo in poročeno hčer.

Smrt bolničarke

Duluth, Minn.—V Duluth Hospitalu je 10. avg. umrla slovenska bolničarka Mary Michelich iz Chisholma, kjer zapušča starše in kjer je bila pokopana. Zapušča tudi štiri sestre, eno v Chicagu, tri v Milwaukeeju.

Ranjen v Franciji

Johnstown, Pa.—Joseph Korbar st. je bil obveščen od vojnega departmenta, da je bil njegov sin Walter, član društva 254 SNPJ, ranjen v Franciji dne 24. jul. Članstvo društva mu želi hitrega okrevanja.

Nov grob na zapadu

Rock Springs, Wyo.—Tukaj je umrl Frank Fortuna, star 64 let in doma iz fare Trata nad Škofjo Loko. Za rakom v vratu je bolehal poldrugo leto. V Ameriki se je nahajal 41 let. Zapušča ženo in tri hčere.

Ubit v rovu

Butte, Mont.—Dne 28. jun. je bil v rovu Badger ubit Matt Molek, rojen tukaj leta 1902. Tukaj zapušča ženo in več sorodnikov, očeta pa v Silver Bowu, Mont.

Iz Clevelanda

Cleveland.—V Severni Afriki je bil 12. maja ubit Pfc. Joseph Debelak, sin družine Frank Debelak, 1386 E. 43 st., star 21 let. Prvotno je bila družina informirana od vojnega departmenta, da je njih sin med pogrešanimi, zdaj pa je bila obveščena, da je mrtev.—Ranjen v Franciji je bil 19. jun. Pvt. Stanley Pagon, sin Mimi Pagon, 1053 E. 67 st., ki je pri vojakih od 6. dec. 1943 in preko morja od zadnjega junija.—Poročila sta se Pvt. Adolph Somrak in Jane Winter.—Iz bolnišnice Mt. Sinai se je vrnila na dom, 18519 Glenfield rd., miss Antoinette Kaušek, kakor tudi Ana Škufca, 832 E. 209 st.—V Franciji je bil ubit 3. jul. Pfc. Nickolas Plavac ml., sin družine Nickolas Plavac, 1415 E. 39 st. K vojakom je šel oktobra 1942 in preko je bil poslan zadnjega marca.—Anthony Smerdel, sin družine Frank Smerdel, 1384 E. 53 st., je bil dvakrat ranjen v Franciji, prvič 23. jun. in drugič v juliju. V bolnišnici se nahaja v Angliji.—Lahko ranjen je bil v Franciji 20. jun. Sgt. Edward J. Dolsak, ki ima ženo in dva otroka v Nilesu, O.—V bolnišnici v Angliji se nahaja S/Sgt. Joseph Brodnick, ki je bil ranjen v Franciji 20. jul. Žena in sinček živita na 1198 E. 177 st.

Angleška bomba ubila nemškega generala

Zavezniški stan v Franciji, 14. avg.—Angleška bomba, ki je treščila na glavni stan poveljstva nemških oklopnih kolon pri Caenu, Francija, je ubila generala Ritterja von Dawansa in 18 članov njegovega štaba, pravi poročilo.

Rusija se ne pogaja z Vatikanom

Moskva, 14. avg.—Sovjetska vlada je uradno zanikala poročila, da se pogaja z Vatikanom glede izravnave socialnih in verskih problemov. Izjavila je, da so poročila brez podlage.

DEMORALIZACIJA V VRSTAH OKUPACIJSKIH ARMAD

Dezertacije posameznikov in grup se množe

UMORI V KONCENTRACIJSKIH TABORIŠČIH

Washington, D. C., 14. avg.—Demoralizacija se širi v vrstah Hitlerjevih pristašev v okupiranih državah po poročilu, ki ga je objavila radiopostaja Svobodna Jugoslavija in zabeležil urad za vojne informacije (OWI). To trdi, da se dezertacije posameznikov in grup iz armade slovenskih domobrancev množe.

Domobranci se pridružujejo jugoslovanski osvobodilni armadi, katere poveljnik je maršal Tito. Člani domobranske grupe v Novem mestu so se podali Cankarjevi brigadi osvobodilne armade. V Rihenbergu na Primorskem se je 90 domobrancev pridružilo partizanom, ko so navezali stike z njimi. Pred pridružitvijo so ubili člane nemške vojaške posadke v Rihembergu, kakor tudi poveljnika bele garde v nekem drugem kraju.

Izmed 120 članov domobranske posadke v Postojni se jih je 96 pridružilo partizanom.

Oddelki osvobodilne armade v Sloveniji stražijo polja pred napadi okupacijskih brigad. Člani ene okupacijske brigade so v neki vasi požgali zaloge koruze, ker jih niso mogli zaseči. V Žužemberku so okupacijske sile zahtevale od kmetov 30 ton koruze, "Borba za letino se vrši v mnogih krajih," pravi poročilo. "Popolnoma smo uverjeni, da se bo zaključila nam v prilog. Osvobodilna armada izvršuje funkcije kot enota."

Poročilo dostavlja, da partizani zbirajo podatke o zločinih okupacijske sile in izdajalcev. Vse te bo zadela zaslužena kazen. Okupacijska sila in izdajalci so poklali 678 oseb v petih občinah v distriktu Niksič in 1586 v distriktu Savniku. Poročilo razkriva divjanje terorja v koncentracijskih taboriščih, v katerih je bilo veliko število ljudi umorjenih. Naciji in izdajalci ne prizanašajo niti ženskem in otrokom.

Mikolajczyk se vrnil v London

Poročilo o diskuzijah v Moskvi

London, 14. avg.—Stanislav Mikolajczyk, predsednik poljske ubežne vlade, in zunanji minister Tadej Romer sta se sinoči vrnila v London iz Moskve, kjer sta imela razgovore s člani poljskega narodnega odbora o bodočnosti Poljske. Trdi se, da so se razgovori izjalovili.

Mikolajczyk bo poročal o rezultatu obiska Moskve, kjer je konferiral tudi s Stalinom, zunanjim komisarjem Molotovom in drugimi voditelji sovjetske Rusije, članom svojega kabineta, Jutri se bo oglasil v uradu britskega zunanjega ministra Edena.

Glavni vzrok poloma razgovorov v Moskvi je bilo stališče poljskega narodnega odbora. Ta je vztrajal pri zahtevi, da mora Poljska odstopiti vse ozemlje na vzhodni strani Curzonove linije sovjetski Rusiji. Kot nadomestilo naj bi Poljska dobila del ozemlja nemške Vzhodne Prusije.

Pričakuje se, da bo Eden obnovil napore za sklenitev kompromisa med poljsko ubežno vlado in narodnim odborom. Sporna kost je še vedno začrtanje nove meje med Poljsko in sovjetsko Rusijo.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Susbcription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cook County $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik z listom:

PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Amerika nepripravljena za mir—IV

Ko pišemo te vrstice, je višja zbornica kongresa že pričela razpravljati o Kilgovorovem in Georgevem načrtu za gospodarsko demobilizacijo. Kakor čitamo, so glavne sporne točke Kilgorove določbe glede brezposelnostne podpore za delavce, ki bodo morali čakati brez dela, dokler ne preurede industrij za civilno produkcijo.

Kilgorov načrt ima še precej liberalne postavke za preizvežbanje delavcev in glede brezposelnostne podpore. Zvišuje tudi odpustno plačo vojakom. Vsak samski vojak bi ob odpustu iz oborožene sile prejel $100, če ima kako od njega odvisno osebo, bi prejel $125, če ima dve ali več odvisnih oseb, bi prejel $150. Vsak vojak bi prejel dvoje teh izplačil—dvakrat po $100, $125 ali $150—in dodatno izplačilo za vsako leto vojaške službe; oni, ki so bili poslani izven Združenih držav, bi prejeli še eno dodatno izplačilo v navedeni vsoti.

Brezposelni delavci, ki bi se prijavili za poklicno ali obrtno šolo, da se preizvežbajo za novo delo, bi po Kilgorovem načrtu prejemali $50 na mesec za življenje; oni, ki ima kako od njega odvisno osebo, bi prejel $75 mesečno, če ima dve ali več odvisnih oseb, pa $100 za dobo šest mesecev, kolikor časa bi se lahko učil v tej ali oni šoli na vladne stroške.

Ta načrt tudi precej zvišuje brezposelnostno podporo za prehodno dobo, ki bi za industrijske delavce trajala eno, oz. dve leti, za odpuščene vojake pa do treh let. Tedenska podpora za delavce bi bila odvisna od letnega zaslužka. Plačevala bi se po sledeči lestvici:

Letni zaslužek	Ted. podp.	Letni zaslužek	Ted. podp.
$ 150 do $ 299.99	$12	$1500 do $1799.99	$27
300 do 599.99	15	1800 do 2099.99	30
600 do 899.99	18	2100 do 2399.99	33
900 do 1199.99	21	2400 in več	35
1200 do 1499.99	24		

Brezposelnostna podpora za odpuščene vojake bi pa bila minimalno $20 na teden, $25 za one, ki imajo eno odvisno osebo, $30 za dve odvisni in $35 s tremi ali več odvisnimi osebami.

Okrog teh postavk se zdaj vrši glavni boj v kongresu. Konservativni senatorji—južni burbonci in republikanci—so se oklenili Georgevega načrta, kateremu sta senatorja Taft in George pripela "kompromisno" lestvico za plačevanje brezposelnostne podpore, ki je polovico nižja od Kilgorove lestvice. Prvotni Georgev načrt je določal, da se vprašanje brezposelnostne podpore prepusti državam, ker drugače bi jim kratili—"state's rights."

Kilgorov načrt pa sloni na principu, da so obstoječi državni zakoni za brezposelnostno zavarovanje pomanjkljivi, ker prvič določajo nizko tedensko podporo, drugič pa je ta podpora omejena večinoma le na okrog 15 tednov na leto; le v malem številu držav se plačuje več kot 15 tednov na leto in znaša več kot $15 na teden za boljše plačane delavce.

Po Kilgorovem načrtu federalna vlada bi doplačala vsaki državi toliko, kolikor bi bilo potrebno za plačevanje brezposelnostne podpore po prej navedeni lestvici, oziroma po lestvici, ki jo odobri kongres. Kakor zdaj izgleda, bo kongres sprejel nekakšen kompromisni načrt, ki bo nekoliko boljši od Georgevega, toda slabši od Kilgorovega. To vsaj, kar se tiče plačevanja brezposelnostne podpore v prehodni dobi in vežbanja delavcev za nove poklice.

Po izjavi senatorja Georga, ki je citiral Arthurja J. Altmeyerja, načelnika zvezne komisije za socialno zaščito, bi Kilgorov načrt stal zvezno vlado skoraj deset in pol milijarde dolarjev med 1. jan. 1945 in 1. jan. 1948.

Senator Kilgore mu je odgovoril:

"Ako imate deset milijonov ljudi brez dela in če jim ne daste nobene podpore, bo to le povzročilo še večjo brezposelnost, ker ne bodo mogli kupovati izdelkov onih, ki bodo delali. Ekonomski kaos je veliko dražji kot pa efektivni ukrepi za preprečenje istega. Prvo leto po porazu Japonske bo brez dela dvanajst milijonov delavcev, v drugem letu pa njih število lahko naraste na osemnajst milijonov."

Važna sekcija Kilgorovega načrta je tudi oni del, ki določa ustanovitev administracije ali biroja za likvidiranje velikanske množine raznega materiala, ki bo ostal na rokah vlade z zaključkom vojne, kakor tudi številne vojne tovarne, ki jih je zgradila zadnja leta z vsemi stroji, in povrhu še osem milijonov akrov zemlje, ki jo je nakupila za vojaške potrebe.

Ves ta material s tovarnami, stroji in zemljo predstavlja vrednost 70 do 103 milijard dolarjev. Kilgorov načrt ustanavlja posebno administracijo, ki naj spravi v denar ta material tako, da bodo vladni interesi, kakor tudi ljudski čim bolj zavarovani.

Naloge te administracije so podrobno orisane v osnutku, ki vsebuje 48 tiskanih strani. Ta administracija bi tudi imela nalogo promoviranja maksimalne produkcije in izkoriščanja naravnih zakladov širom dežele. Na roko naj gre manjšim podjetnikom za čim večjo produkcijo in vzdrževanje konkurenčnega gospodarstva. Prav tako naj tudi pomaga onim odpuščenim vojakom, ki si žele ustanoviti kak biznis ali se naseliti na farmi. Širi naj zunanjo trgovino.

V zvezi z ogromnimi vladnimi tovarnami bi ta administracija morala skrbeti, da ne pridejo v roke monopolističnim interesom in da bi jih najemniki ali kupci držali v obratu ne manj kot 75% kapacitete. Tovarn za letala, kavčuk, aluminij, magnezij, jeklo, ladjedelnice in oljne cevi bi sploh ne smela prodati, dokler kongres definitivno ne določi smernice za vsako industrijo.

V interesu dežele bi bilo, da bi kongres sprejel ta Kilgorov načrt v celoti, ali pa ga še izboljšal. Le če to stori, se bo dežela lahko pripravila za mir in bo svoji bližnji bodočnosti lahko zrla bolj optimistično v obraz.

Glasovi iz naselbin

RDEČI KRIŽ IŠČE JUGOSLOVANA

Chicago, Ill.—Ameriški rdeči križ bi rad zvedel, kje se nahaja Peter Tyardovich. Njegov zadnji naslov je bil Chicago, Ill.; naslov in ulica ni bila navedena. Petra Tyardovicha bi rad našel Josef Tyardaro, kateri se nahaja v jugoslovanskem pribežališču, tabor št. 1.

Ako bi kateri vedel, kje se nahaja Peter Tyardovich, prosimo, da nam takoj sporoči, in sicer na "The American Red Cross, 616 South Michigan Ave., Chicago, Ill., ali pa pokličite Harrison 5910.

Ameriški rdeči križ.

NEREDNA PISMA

Monroe, Mich.—Zadnje čase dobivam zelo neredno moja pisma; krožijo po vsem mestu, preden pridejo meni v roke. Vzrok je menda, ker niso pravilno naslovljena. Včasih vzame nekaj tednov, preden pride pismo meni v roke. Zaradi tega na tem mestu objavljam moj naslov: Frank Kroll, 330 E. Elm Ave., Monroe, Mich.

Frank Kroll.

SLAVJE ZAKONCEV KOS

Detroit, Mich.—Dne 6. avgusta smo imeli zopet imenitno zabavo na farmi tajnika pevskega zbora Svobode, kjer sta slavila 30-letnico zakonskega stanu poznana naprednjaka Joe in Ana Kos.

Da se na takih zabavah žinga in poje, je razumljivo. Posebno če so zraven pevci zbora Svobode. Peti nam je pomagal tudi bivši Detroitčan in naš nekdanji pevovodja Ivan Cedilnik iz Clevelanda. Cedilnik in njegova soproga sta baš tisto jutro prišla v Detroit na oddih k svojemu bratu Tonetu, ta pa je zapregel svoj avtomobil in nas odpeljal na slavnost zakoncev Kos.

Bili smo malo pozni in smo prišli na farmo šele ob šestih zvečer. Toda pri veseli družbi dobiš v kratkem času več užitka in razvedrila kot pri kislih obrazih cel dan in še celo noč povrhu. Godci: Stefanič, Potočnik in Špendal, so igrali kot za stavo. Dasi sem pohabljen, sem študiral, kako bi se malo zavrtel z mrs. Bernikovo, pa čeprav bi morala tudi moja palca plesati z menoj. Komaj sem zdržal in želel, da bi godci nehali igrati, kajti jaz bi s svojim plesom prav gotovo precej polomil. Kakor sem že omenil, sta slavljenca zmiraj v naprednih vrstah. Darujeta za Sans, za pomožno akcijo, ruski relif, v tiskovni fond Proletarca in sploh za vsako napredno stvar. Imata pet otrok: dva sina in tri hčere. Vsi so dobri in pametni otroci, zato sta zelo ponosna na nje. Vsi spadajo k SNPJ. Sin Herman se nahaja kot prvi letalski poročnik na francoski fronti, hči Olga, ki je podčastnica, pa se nahaja v vojaški stražniški šoli v Norfolku. Slavja svojih staršev se je tudi ona udeležila, kajti nahajala se je baš na dopustu.

Ko je prišel čas, da se slavljenca znova zaročita, ni bilo mogoče dobiti osebe, ki bi izvršila potrebne ceremonije. No, pa se je končno okorajžil Rudi Potočnik in na kratko nagovoril slavljenca in jima želel, da bi dočakala zlate poroke. (To jima želi tudi podpisani!) Venec za nevesto in šopek za ženina pa je spletla iz svežih rož tovarišica mrs. Truden. Ker so pajčolani za neveste tudi racionirani, je tovarišica obesila nevesti na glavo kar pajčolan, ki ga je naredila iz namiznega prta. Smilil se mi je Frank Bole, ki je bil starešina slavja. On je moral skrbeti za vse goste.

L. Jenko.

O SUŠI IN DRUGEM

West Middlesex, Pa.—Čudni so poletni dnevi! Lansko leto smo imeli preveč dežja, zato so bili farmarski pridelki zelo slabi, letos pa imamo sušo in bo še slabša letina kot lansko leto.

Ne vem, kaj bo, ako ne bomo imeli kaj kmalu dežja. Pašniki so se posušili in govejo živino moramo zjutraj in zvečer krmiti doma. Mnogim primanjkuje vode. Koruza se zvija, kakor da bi jo kaj izpodjedavalo, in se suši, tako da bodo letos koruzni stroki zelo majhni, ali pa jih sploh nič ne bo. Tudi krompirja ne bo veliko in še ta zelo droben. Oves in pšenico smo že omlatili, toda mera je zelo pičla, 20 bušljev na aker. Sladka koruza je še najbolje kazala, a prišle so sosedove krave in mi čez noč vse uničile. Tudi zeljnate glave bodo slabe, ako ne bo v kratkem dežja. Sadja bo precej, toda drobno. Tako je letos s farmskimi pridelki. Človek trdo dela, pa vseeno nima nič od tega. Kadar pa imaš dobro letino, tedaj pa moraš pridelke prav poceni prodati. Lansko leto je oves zelo slabo obrodil, zato smo morali letos kupiti seme, za katerega smo plačali $2.50 za bušel. Letos, ko smo ga malo pridelali, nam pa ponujajo $3 za 100 funtov. Da je sto funtov ovsa, je treba posejati tri bušle semena.

V zadnjem mojem dopisu se je glasilo, da bodo tukajšnja društva SNPJ praznovala 2. septembra 40-letnico SNPJ. Pravilno bi se moralo glasiti, da se bo vršila proslava 3. septembra, to je nedeljo pred Delavskim praznikom. Pričetek je ob šestih zvečer. Najprvo bo banket, potem pa prosta zabava in ples. Vabimo vse naše rojake v tej okolici, da nas posetite. Kateri boste prišli pravočasno, boste prisostvovali banketu, programu in govoru. Ne pozabite, 3. septembra pohitimo vsi v Slovenski dom, kjer bomo dostojno proslavili 40-letnico obstoja SNPJ. Kličem vam: na gotovo svidenje!

Za Sans so prispevali sledeči: John Slabe $2.50, Frank Garm $2, Joe Garm $2, Martin Saver $1.50. Po $1 pa so prispevali sledeči: Joe Cvelbar, Frank Stanbol, Joe Steklačič, John Novak, Frank Okoren, Louis Peršin, Frank Garm in A. Valentinčič.

Ne vem, zakaj je agitacija za Sans med nami tako ponehala. Čas je, da se predramimo. Nikar ne recite, da ste dali že lansko leto. Naši bratje in sestre v domovini potrebujejo pomoči in mi jim moramo pomagati, da bodo končno izvojevali svobodo in dosegli zmago nad krutim sovražnikom.

Mnogi med nami se trudijo in delajo in prispevajo za Sans in za druge koristne in potrebne stvari, dočim so nekateri indiferentni do vsega. Vsi moramo žrtvovati in delati in ne vedno eni in isti. Daj brat, daj sestra! nas prosi domovina. Pomagajmo domovini, da se reši iz suženjstva! Delujmo za Sans in za Jugoslovanski pomožni odbor!

Naša postojanka št. 30 Sansa je izvolila Franka Cimpermana, ki bo zastopal našo postojanko na prvi konvenciji, ki se vrši 2. in 3. septembra v Clevelandu.

Anton Valentinčič.

VOLKODLAKI V OVČJIH OBLAČILIH . . .

Johnstown, Pa.—Malo dodatka k mojemu zadnjemu dopisu. Mnogi moji prijatelji me vzpodbujajo, naj malo opišem za javnosti o tistih, ki nastopajo pred ljudstvom v ovčjih oblačilih, a faktično so le volkodlaki.

Dvanajst let je vzelo, da se je slovenski župnik v Johnstownu naučil žaliti ljudi pred oltarjem. Neka ženska mi je povedala, da je dejala cerkvenemu kolektorju, ko je hotel imeti denar za "suhi" piknik, da je ves denar dala na dolg svoje hiše, zato ne more zaenkrat nič darovati za cerkev. A to ni bilo župniku prav nič po volji in prav tako ga ne bi menda nič skrbelo, ako bi ženska izgubila dom na stara leta. Za tri sestre, ki ne bodo nič koristile slovenskemu narodu, pa stanejo popravila hiše in oprava sedem tisoč dolarjev. Izdajati denar za nje pa menda ni nič škoda.

Ne bi te stvari pisala v javnosti, toda so me ljudje prosili in mi povedali, da jih je župnik žalil pred oltarjem. Dokler vse daš, gospod župnik želi vse dobro, če pa ne daš, potem pa kritizira. Pred božičem je župnija faranom razposlala knjige za $7.50. Plačaj in bodi tiho! Rojaki, to sem zato povedala, da boste vedeli kaj je kaj, ako bi vas kdaj nadlegovali v namenu, da bi tudi pri vas hoteli ustanoviti slovensko župnijo.

Zdaj pa še malo o drugih stvareh. Kot vidim, je veliko društev proti iniciativi društva št. 21. Vse kaže, da bo morala glede znižanja delegacije rešiti prihodnja konvencija. Strinjam se s sugestijo društva št. 86, da bi izvršili gotove priprave pred konvencijo in tudi v naprej določili dnevnice. Pravilno je, da razpravljamo v Prosveti o teh zadevah.

Kaj pa je s tistimi društvi, ki niso do sedaj še nič storila v tej kampanji? V vsaki naselbini se dobi še kakšnega člana, samo malo korajže je treba, pa gre. Veste, Slovenska narodna podporna jednota vam bo bolj hvaležna, če boste kaj storili za njo, kot pa slovenska župnija.

Mary Vidmar.

O TEM IN ONEM

East Moline, Ill.—Minilo je že precej časa, odkar sem napisala zadnji dopis. Čakala sem, da bi poročal iz naše naselbine kdo drugi, ki je bolj zmožen kot jaz, toda menda so vsi zaposleni, kajti tudi tu je dela na pretek.

Morebiti bo tega žalostnega dela kmalu konec. Žalostno je, da smo samo tedaj zaposleni, ko izdelujemo vsakovrstno orožje za prelivanje človeške krvi.

Sedaj prihajajo med nas same žalostne novice: danes slišimo, da je ta padel na bojišču, jutri drugi, tega se pogreša, onega je ujel sovražnik. Uboge matere, očetje in žene, ki težko čakajo, da bi se njih dragi povrnili domov. Da bi se povrnili in da jim ne bi bilo treba iti nikoli več v to grozno človeško klavnico. In ko se bodo vrnili, da bi imeli zavest, da so se borili za pravice vsega človeštva in da bi dejali: "Živela Jugoslavija, kjer je tekla zibelka mojih staršev!"

Nimam sina pri vojakih, imam pa hčer, ki je pri pomožni ženski vojni organizaciji WACS. Ona se nahaja v Londonu, kjer dela kot vojaška telefonistka. Poprej je bila v državi Texasu in je pisala, da bo prišla na dopust, toda so jo od tam poslali v London. Tretjega julija je telefonirala iz New Yorka in mi povedala, da gre v stari kraj, 6. julija pa je že pisala iz Londona. V pismu je povedala, da se je peljala v Anglijo z aeroplanom. Poleg nje so bile premeščene v London tudi druge ženske. Od nas pa ni še prejela pisma, mi je sporočila. Ne vem, zakaj ne.

Veseli me, da se nekateri tako zanimajo za staro domovino, za naše brate in sestre. Le tako naprej in nič se ne bojte onih, ki samo veliko govore, a nočejo nič pomagati. Tudi jaz sem pred letom dni nabrala nekaj prispevkov. Res, da ni bilo veliko, toda tu ni veliko Slovencev, druge narodnosti pa zbirajo denar za svoje ljudi.

Dopise v Prosveti zelo rada čitam, toda ne tistih, ki povzročajo prepire in s tem škodujejo naši organizaciji. Tudi dopisi, ki jih piše Agnes Pasarich, mi ugajajo. Čitam tudi Barbičeve dopise. Barbiču priporočam, naj popije liter ta belega, kajti tisto je najboljše zdravilo za glavobol.

Ne smem pozabiti naše matere jednote, ker sem dobila takoj plačano za operacijo. Prav tako je dobila takoj plačano moja hčer, ki je bila operirana dva dni pred menoj. Sedaj pa se je morala podvreči operaciji moja druga hčer.

V naše mesto so prišli italijanski jetniki. Oni delajo v neki državni tovarni. Med njimi sta tudi dva Slovenca in več Hrvatov. Z nekim sem govorila. Dejal mi je, da mi bo preskrbel njih imena in morebiti se jih bo lahko obiskalo.

Mogoče se bom zopet oglasila. Pozdrav vsem članom SNPJ in prav tako čitateljem Prosvete!

Mary Prosen, 286.

O NAŠIH VOJAKIH

Indianapolis, Ind.—Srečne urice, kam hitite? Čas v žalost spremenite. Solze iz naših oči kapljajo in v naših srcih je skrb, da kaj hudega ne zadene naše mladeniče.

Solze so imeli v očeh naši fantje in ostali, ko so peli in se poslavljali od nas. Nikoli ne bom pozabila zadnjega večera, ko se je moj sin poslavljal k vojakom. Pred odhodom me je vprašal, ako lahko povabi svoje prijatelje na dom. Seveda, sem dejala. Le pogosti jih malo, preden greš. In prišli so in prepevali slovenske pesmi, toda v njih očeh so bile solze.

Ali bodo še kdaj skupaj prepevali? Iz njih srede je že zmanjkalo Lojzeta Znidaršiča, katerega še vedno pogrešajo. Lojze je bil dober in miren fant, edini sin poznane Znidaršičeve družine.

V naši naselbini je vse tiho: nič petja in ne zabav in prav tako nobene igre, v katerih so naši mladeničí tako radi nastopali. Kdaj se bodo povrnili zopet tisti srečni časi?

Moj sin mi je pisal, da je videl krasno igro, katero so igrali igralci in igralke Ameriškega rdečega križa. Ti igralci potujejo iz kraja v kraj in skrbe za duševno razvedrilo naših vojakov.

Kakor čitamo v časopisih, ameriški vojaki zmagujejo na vsej črti in če bo šlo tako naprej, potem bo kmalu konec vojne in povrnili se bodo domov. Da bi se le kaj kmalu povrnili, potem bodo zopet peli, da jih bo veselje poslušati. Bog daj, da bi se naše in njih želje kaj kmalu uresničile.

Brala sem, da vlada v Parizu velika lakota in da je neka ženska tri dni živela ob sami repi. Repa ni tečna hrana, toda dokler ima človek repo, se mu ni treba bati, da bo od gladu umrl. V času prve svetovne vojne smo jaz in moji otroci jeli repo ne samo tri dni, temveč skozi vso pomlad. V repo sem vkuhala malo moke in prilila malo mleka in potem smo jeli kakor mladi prašički trikrat na dan. Ko pa je ječmen dozorel, je plantal pa močnik. Neki mož je bil tako lačen, da je jel konjske fige, potem so ga pa našli v gozdu mrtvega. Umrl je od lakote. Četudi sem imela denar, nisem mogla nič kupiti zanj, kajti trgovine so bile skoro prazne. Vsa živila in druge stvari so bile odmerjene. Posebno slaba pa je bila obleka, kajti blago je bilo narejeno iz papirja. Kakor hitro je bilo oprano, ni bilo več za nič, zato smo rajši nosili obleko, ki je bila narejena iz vojaških plaht.

Kakor sem že omenila, denar sem imela, kajti žene, ki smo imeli može v Ameriki, smo dobivale ameriško podporo. Toda ta ni trajala zelo dolgo. Čez nekaj mesecev so mi jo vzeli, češ, da si lahko sama zaslužim denar. Nato pa so vzeli podporo tud za hčerko, ki ji je bilo 10 let. Tedaj pa sem jih vprašala, če si tudi dekle lahko samo služi kruh. Toda pomagalo ni nič. Niso tako naredili samo z menoj, temveč tudi z drugimi.

Na žalost, tisti, ki so lačni in sestradani, navadno najmanj dobe. Vsaka stvar gre skozi veliko rok in vsakega se malo prime, ko pa pride do tistega, ki bi najbolj potreboval, pa ni več kaj za v roko prijeti. V času zadnje svetovne vojne je cesar obiskal vojake na fronti. Oni pa so mu potožili, da so lačni, da ne dobe dovolj hrane. On jim pa reče, da jim zadosti pošlje, nato pa postavi vojake v vrsto. Prvemu vojaku nato položi kepo masti v roko, katera gre potem iz rok v roke, tako da do zadnjega že nič ne pride, nima več kaj v roko vzeti. Cesar pa nato reče, da jim pošlje dovolj hrane, toda vsakega se malo prime, tisti, ki pridejo pa zadnji na vrsto, ne dobe nič. Tako je z vsako stvarjo, ako gre skozi veliko rok. Pozdrav čitateljem Prosvete!

Josephine Mivc.

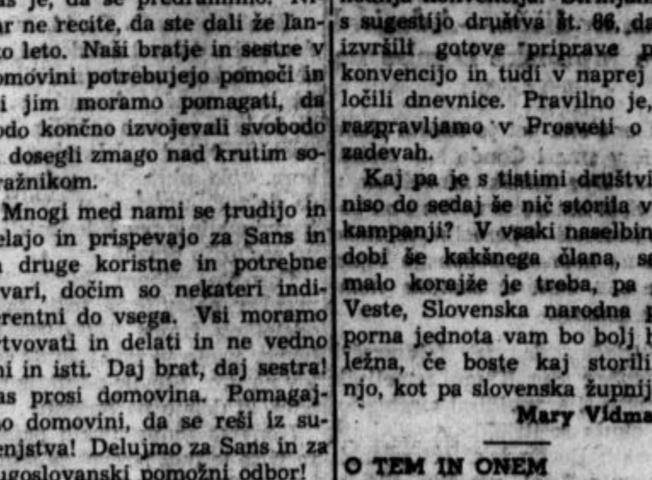

Voditelji političnega odbora CIO v Chicagu sestavljajo karton imenik članov unij CIO, katere nameravajo organizirati po volilnih okrožjih za jesenske volitve.

Ameriški pomorščaki se v izkrcevalnih ladjah ob naskoku pode proti obrežju otoka Guama, ki se zdaj že v pretežni večini nahaja v njihovih rokah. Boji so bili zelo krvavi, ker so Japonci otok močno utrdili tudi v notranjosti.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Fašizem in katoliška cerkev

Ignazio Silone

(Konec)

Ob štiridesetletnici enciklike "Rerum novarum" je spisal papež Pij XI. novo encikliko—Quadragesimo anno—da bi obrazložil v njej nove dolžnosti katolikov in prikazal nove oblike razrednega boja. Encikliko "Quadragesimo anno" smemo označiti pač kot encikliko svetovne krize. Globoke izpremembe—beremo v njej—so se izvršile: "Odkar je bila objavljena enciklika Leona XIII., je kapitalistični sistem z napredujočo industrializacijo sveta svoj vpliv močno razširil s tem, da je zgrabil in prepojil gospodarsko in socialno življenje celo tistih, ki so bili izven njegovega obsega, pri čemer je poleg svojih prednosti uvedel tudi svoje nedostatke in napake in jim takorekoč vtisnil pečat svoje narave." "Quadragesimo anno" pa poděrtava še neko drugo pomembno izpremembo: razkol med komunisti in socialisti. Napram komunistom zahteva enciklika brezobzirno zatiranje in protestira proti nedelavnosti vlad . . . In glede socialistov? Ti so "pametnejši", toda ne smemo se dati premotiti: tudi z njimi ne sme priti nikjer do kompromisa.

Kakšno sredstvo pa se da v tej situaciji uporabiti? Papežev odgovor je nedvomen: rešitev je v fašizmu, v katoliškem fašizmu. Vatikanski fašizem ima dve fronti, ki vodita do istega cilja: beli teror in korporacije. Teror naj razbije delavsko gibanje, korporacije pa naj vprežejo množice v kapitalistični sistem in jim spodrežejo samostojna dejanja.

Kakor vsi njegovi predniki je tudi Pij XI. proglasil lastninsko pravo kot temelj vsakršnega socialnega reda; to je napravil celo v ekstremni obliki: proglasil je namreč, da je napačno trditi, "da je lastninsko pravo preživeto in zastarano radi zlorab, ki so se z njim zgodile, ali ker ostane posest neizrabljena." "Quadragesimo anno" je manifest katoliškega fašizma, ki se postavlja kot rešitelj kapitalistične civilizacije na kandidatno listo. Mnogo se je govorilo tudi o naslednji encikliki (z dne 28. junija 1931), ki v njej Pij XI. napada italijanski fašizem. Toda ta enciklika samo potrjuje, kar smo pravkar povedali. V njej opozarja papež na vzroke, zakaj je fašizem katolicizmu dolžan zahvalo:

"Klerus, episkopat in sveta stolica niso nikoli pozabili, kaj se je v vseh teh letih izvršilo v prid veri."

Papež pa tudi ne pozablja navesti vzrokov, radi katerih je fašizem dolžan cerkvi zahvalo. Fašizem očita verskim organizacijam, da so v svoje okrilje sprejele člane stare Partito popolare. Toda to se je zgodilo v prid fašizmu, odgovarja papež. Režim in (fašistovska) stranka, ki gledata v članih Partito popolare silo, ki se je je treba na političnem polju bati, imata dovolj vzroka, da se izkažeta katoliški akciji hvaležna, ker je spravila te člane s političnega polja in jim naložila dolžnost, da se ukvarjajo samo z verskimi zadevami.

6. Čigava je mladina

Kakšen je torej smisel takozvane "protifašistovske" enciklike z dne 28. junija 1931?

Povod zanjo je bil, ker je italijanska vlada razpustila vse katoliške mladinske organizacije. Po vatikanskem glasilu "Osservatore Romano" je bila slika članskega števila katoliških organizacij v Italiji sledeča:

Zveza katoliških mož 80,000 članov v 2000 sekcijah;

Katoliška mladina 300,000 članov v 4000 sekcijah;

Katoliška dekleta 380,000 članic v 4000 sekcijah;

Zveza katoliških žen 200,000 članic v 5000 sekcijah;

Skupno število vseh v italijanski katoliški akciji organiziranih je znašalo približno 880,000 oseb.

Že površna analiza teh sil (tu je treba upoštevati, da šteje Italija 40 milijonov prebivalcev in da smemo gorenje število šteti kot slabe organizacijske tendence v teh deželi smatrati za zelo visoko, nas pouči, da je katoliško gibanje številčno visoko prekašalo fašistovsko:

a) dočim so štele katoliške ženske organizacije 200,000 članic, štejejo fašistovske samo 66,000 žen;

b) proti 380,000 katoliških deklet jih je bilo fašistovskih 40,000;

c) prav tako je imela katoliška akcija tudi med mladimi kmeti več članov. Tu sicer nimamo točnih statističnih podatkov, toda številčno premoč katolikov vsi priznavajo.

Če poleg številčnega primerjanja upoštevamo še kvalitativno, potem spoznamo, da v kvaliteti katoliki še bolj prekašajo fašiste, kajti katoliškim organizacijam ne moremo odrekati ideološke homogenosti, razen tega pa je vsak član stopil vanje prostovoljno. O fašistovskih organizacijah pa moramo trditi prav nasprotno: ideološka vzgoja se omejuje na ceremonije in poveličevanje Mussolinija kot "največjega človeka, kakršnega zemlja doslej še ni rodila"; razen tega je vstop v organizacijo prav često prisiljen, n. pr. v šolah, pri nekaterih kategorijah uradnic, kakor pri učiteljicah, babicah, bolniških strežajkah, poštnih uradnicah itd. Med delavkami fašisti nimajo vpliva, pač pa imajo katoliki močan vpliv na večino tekstilnih in poljedelskih delavk. Teže pa je določiti vpliv katoliških organizacij na kmete, ker je ostala večina nekdanjih članov katoliških kmetiških društev v "casse rurali" (poljedelske kreditne blagajne), ki jih je bilo l. 1925—200, l. 1926—600, l. 1927—1000 in v dobi zveze s fašizmom 1500.

To naraščenje "casse rurali" in ostalih oblik katoliških kmetiških organizacij si lahko razlagamo samo na ta način, da so stopali vanjo protifašistovsko usmerjene kmetiške plasti, ki so po razpustu prejšnjih razrednih organizacij ostale brez vodstva. Ker so katoliški krožki na podeželju uživali sloves, da so nezavisni od fašizma in mu celo nasprotujejo, je naravno, da so si pridobili simpatije mnogih delavcev, zlasti mladih.

Sodobna cerkvena politika je posledica nasprotujočih si vplivov, izvirajočih iz njenega temelja; nanjo vplivajo na eni strani bankirji in veleposestniki, neločljivi elementi fašistovskega bloka; na drugi strani pa od gospodarske krize zatirani in do mozga izsesani kmetje. Da bi prevaril kmete, piše papež Pij XI. enciklike, iz poslužnosti do denarnih magnatov podpira na podeželju disciplino. Če upoštevamo španski zgled, se izkaže besedna opozicija Vatikana proti fašizmu kot živa skrb o bodočnosti. Vatikan zmeraj poizkuša zakriti verige, ki ga vežejo na usodo imperialističnega kapitalizma, da bi pa te verige razbil, tega ne zmore. V vseh deželah je katolicizem zvest zaveznik fašizma, medtem ko površni opazovalec ne opazi njegove moči.

Število katolikov v različnih delih sveta navajajo statistike različno; toda brez ozira na to se moramo zavedati dejstva, da šteje cerkveni aparat več sto tisoč duhovnikov (samo v Italiji jih je 70,000), 1400 škofov in 50 nuncijev, to se pravi, da vzdržuje Vatikan s petdesetimi državami diplomatične zveze. Dovolj zgledov imamo na razpolago, ki nam nazorno kažejo reakcionarne intervencije teh papeževih poslanikov v notranji politiki dežel, ki so v njih akreditirani. Potrdilo za to najdemo tudi v oficielnem priročniku vatikanske diplomacije. Knjiga nosi naslov "Diplomatske lekcije na papeževem seminarju v Rimu," ki jo je spisal monsignor Gubbio.

"S posredovanjem nuncijev"—čitamo v tej knjigi—"dosežejo vlade prednosti, ki bi jih sicer posredno ne dosegle. Zlasti je v konstitucionalnih državah in v državah z vsemogočnim parlamentom nunciju dovoljeno, da priskrbi večino kabinetu, ki bi brez njegove pomoči moral pasti.

Vpliv nuncija doseže lahko nepričakovane uspehe, lahko premaganemu kabinetu pripomore do zmage" (str. 216).

To je pač odkrita govorica!

Tako posreduje papež zmeraj in izdaja preko organa nuncijature nezmotljive direktive, brž ko začne pritisk katoliških kmetiških množic toli močno naraščati, da so voditelji prisiljeni, da morajo zavzeti od velekapitala neodvisno zadržanje, s čimer se začne red ovirati. "Pazite na duha nereda, on je satan . . ."

(Prevedel Sigma).

Narodnostne skupine in Rdeči križ

Milijoni prostovoljnih delavcev za Rdeči križ, ki so v zadnjih letih požrtvovalno doprinašali svoj delež za olajšanje trpljenja vojnih žrtev, danes lahko vidijo uspeh svojega dela.

Milijone obvez, ki so bile skrbno pripravljene in zvite, se danes uporablja v Normandiji za ranjence. Ranjenci v bolnišnicah se veselijo zavojčkov z raznimi osebnimi potrebščinami, ki so jih pripravljale ljubeče roke onih, ki so prostovoljno delali za Rdeči križ.

Milijoni onih, ki so prispevali svojo kri za naše ranjence, so danes lahko ponosni na dejstvo, da je njihov krvni doprinos Rdečemu križu rešil življenje neštetim fantom in možem na bojnem polju in v vojaških bolnišnicah.

Med milijoni onih, ki prostovoljno delajo za Rdeči križ, je mnogo narodnostnih skupin, ki so aktivne pri delu za Rdeči križ v svojih kulturnih in drugih središčih, da tako doprinesejo s svojim požrtvovalnim delom lek, tolažbo in udobje ameriškim fantom in možem, ki so poklicani v boj za domovino.

Naši vojaki so nedvomno hvaležni tem narodnostnim skupinam za njihovo delo in trud. Mnogi od teh priseljenih Američanov hranijo spomine na svojo staro domovino, katerih ne more zabrisati niti dolgoletna odsotnost niti vojna; mnogi imajo še tesne vezi, ki jih vežejo z njihovo rodno zemljo. Toda vsi, bodisi Slovenci ali pa posamezniki katerekoli druge narodnosti, so danes prežeti z ameriškim duhom. Zavedajo se velikih potreb teh resnih vojnih dni ter s svojim agilnim delom omogočajo z ostalimi Američani vred najboljšo zdravniško oskrbo, ki je mogoča za naše ameriške vojake.

Delo Rdečega križa na fronti in v zaledju pa ni omogočeno zgolj potom prostovoljnega dela milijonov požrtvovalnih posameznikov, ampak v veliki meri od velikodušnih prispevkov in skladov, kateri omogočajo predstavnikom in delavcem ter delavkam Rdečega križa, da spremljajo naše čete prav do bojnih polj in skrbe za udobje in pomoč ranjenih po vojaških bolnišnicah. Zopet drugi predstavniki te humanitarne organizacije pa gledajo na to, da dobe naši vojaki in mornarji po nekaj dni toliko potrebnega in zdravega razvedrila v klubih in postajah Rdečega križa po vsem svetu.

Pisma naših vojakov in mornarjev pričajo, kako zelo cenijo delo Rdečega križa in požrtvovalno prostovoljno delovanje vseh, ki organizaciji Rdečega križa omogočajo tako široko delovanje. V prvih dneh vpada v Francijo so poročila govorila o važni vlogi krvne plazme, obvez, ki so jih pripravile roke prostovoljnih delavcev za Rdeči križ, ter o delavcih in delavkah Rdečega križa, ki so takoj šli med ranjence, deleč jim toplo hrano, razne drobne potrebščine in sploh delili vso mogočo potrebno pomoč.

To veliko delo Rdečega križa pa bi bilo nemogoče vršiti brez nesebičnega požrtvovanja onih milijonov posameznikov na domači fronti, ki so v kampanji Rdečega križa v zadnjem mesecu marcu velikodušno prispevali v sklad te prepotrebne organizacije.

Argentina odpravila cenzuro tiska

Buenos Aires, Argentina, 14. avg. — Vlada je s posebno odredbo preklicala cenzuro in kontrolo tiska. Ameriške in druge časniške agenture so bile obveščene, da bodo lahko pošiljale poročila brez oviranja. Cenzura in kontrola tiska je bila odrejena pred tremi tedni.

Člani francoske podtalne armade na reševalni misiji v nekem mestu južno od Caena, katerega so osvobodile angleške in kanadske čete. V ovrho spoznave nosijo francosko, angleško in ameriško zastavo.

Bolgarija se izvija iz precepa

LONDON. (ONA)—Spisal E. Yapou.—Turčija je sedaj zagotovo na zavezniški strani, in njena soseda Bolgarija bo najbrže tudi pristopila k združenim narodom. Bolgarska vojska je maloštevilna, a nedotaknjena in nemške sile so se zmajšale v nekaj divizij. Poleg tega naraša v Sofiji ruski vpliv.

Bolgarski Badoglio, ki bo vodil svojo deželo v zavezniški tabor, je Ivan Bagrianov, kmečki ministrski predsednik, kakor pravijo tukajšnji bolgarski krogi, ki govore, da že uporablja zvijače, da bi izvil svojo deželo iz Hitlerjevih krempljev.

V potrdilo svoje trditve so ti krogi poudarili, da ni Bagrianov, odkar je nastopil ministrsko predsedništvo, niti enkrat rekel, da je za zavezništvo s Hitlerjem, in da je nasprotno kategorično zanikal, da bo šel v Hitlerjev glavni stan.

Ti viri poročajo, da cela vrsta dejanj Bagrianova nezmotno kažejo, na katero stran se nagiba. Ukazal je likvidacijo komisarijata vojne ekonomije pod pretvezo, da mora zmanjšati državne izdatke, čeprav pomeni to uničenje urada, skozi katerega so Nemci dobili od Bolgarije vse, kar so potrebovali za svoj vojni napor. Še bolj izvanredno pa je bilo razpuščenje glavnega urada narodne propagande, ki je bila leta in leta protiruska.

Dva glavna nacijska časopisa Dnes in Večer sta bila ustavljena, medtem ko so bile posebne kazni za partizanske familije odpravljene. Ta poslednji ukrep bo imel za posledico osvoboditev kakih 20,000 internirancev v skoro vsaki bolgarski vasi.

Znano je, da so odnosi med Bagrianovom in regencijo prepojeni z globokim nezaupanjem in sovraštvom. Osebno sovraštvo vlada med njim in Bogdanom Filovom, bivšim ministrskim predsednikom, medtem ko princ Ciril ve, da je bil Bagrianov vržen iz kabineta od kralja Borisa zaradi svojih načrtov za državne agrikulturne kolektive.

Če bi kraljevska rodbina mogla preprečiti bližajoči se prelom z Nemčijo, bi že davno vrgli Bagrianova z ministrskega predsedništva.

Prelom z Nemčijo ne bo takoj sledil turškemu prelomu z nemškim zavezništvom; prišel bo polagoma, kot mislijo tukajšnji Bolgari. Ruski glas, ki se stalno dviga v Sofiji, se izogiba prevelikih zahtev od Bagrianova in Rusi so namesto tega zahtevali ukrepe, ki so zgoraj omenjeni. Oni so pokazali skrajno potrpežljivost z Bolgarijo, odkar je bila pod Hitlerjevo peto, vendar pa bodo dosegli svoj cilj, da se bo njihov slovanski sosed popolnoma oprostil Hitlerjevega biča. Njihovo podpiranje "domovinske fronte" je bilo kaj pametno. Ta sestoji iz delavske stranke, agrarnih progresivcev, demokratske stranke in republikanske lige oficirjev.

Po mnenju sovjetov je Bagrianov sposoben voditi bolgarske zadeve skozi prehodnjo dobo, do časa, ko bo svoboda obnovljena in bodo ljudje pripravljeni za intervencijo in odločili usodo svoje dežele.

Bolgari se dobro zavedajo, da je bila njihova armada do sedaj ohranjena in da bi jo lahko uporabili za udarec, ki bi jim zagotovil njihovo svobodo.

Zato ti bolgarski krogi mislijo, da turški prelom ne bo spremenil turško-bolgarskih odnošov. Sam Bagrianov izhaja iz turških krajev, govori gladko turško in ga smatrajo za turkofila. Njegov poslanik v Ankari, Nikolas Balabanov, spada k isti skupini bolgarskih diplomatov kot Nikolas Momčilov, zadnji poslanik v Londonu, ki je nasprotoval Filovi ekspanzionistični politiki.

Bolgari se tudi zavedajo, da so nemške sile v deželi jako slabe in vedo, da ker kontrolirajo obalo Egejskega in Črnega morja, lahko vprašajo pomoč od Rusov ali pa Angležev in Američanov na bližnjem vzhodu.

Tu pa obstaja politični zadržaj, ker prva zavezniška zahteva bi bila, da mora Bolgarija potegniti čete iz Jugoslavije in Grčije. Voditelji domovinske fronte zahtevajo, da bi morala Bolgarija evakuirati Makedonijo, ki je uključena v Titov načrt za federacijo, prav tako tudi pokrajine, naseljene od Grkov, z izjemo koridorja od Bolgarije do Egejskega morja med Marico in Masto, vätevši pristanišče Dadoxagach, ki je pripadalo Bolgariji pred prvo svetovno vojno. Ta teritorij, tako pravijo, bi moral biti okupiran od sovjetskih čet, dokler ne bo organiziran plebiscit, ki bi odločil status v bodočnosti.

Zavezniška odločitev, če je ta načrt sprejemljiv ali ne, bo morala postati jasna v bližnji bodočnosti. Ne ve se, če je res, da so Bolgari zahtevali od Nemcev, da evakuirajo črnomorsko obalo, Bolgarija je sedaj eden najslabejših stebrov Hitlerjeve trdnjave.

*

ANKARA, Turčija. (ONA)—Spisal Pat Frank—Iz zanesljivih virov se je izvedelo, da je Bolgarija pristala na pogoje, ki so predhod predanju zaveznikom.

Prva razpoka v Hitlerjevem pritisku na balkanske satelite po turškem prelomu z Nemčijo je nastala, ko so Bolgari pristali na:

1. potegnitev vseh bolgarskih čet iz Grčije in Jugoslavije;
2. umaknitev za meje, ki so vladale leta 1939;
3. urediti bolgarske meje in vseh balkanskih meja po vojni na podlagi ekonomskih faktorjev;
4. obnovitev vseh pravic za žide in drugih razlaščenih državljanov;
5. vreči vse Nemce iz mest civilnih oblasti.

Poleg teh predhodnjih predlogov se samo ob sebi razume, da pričakuje Rusija sodelovanje Bolgarov v izgnanju vseh nemških čet iz dežele. Iz zanesljivih virov se je izvedelo, da je Bolgarom že uspelo, da so izgnali Nemce iz črnomorskih pristanišč Burgasa in Varne in da so odpravili vse protiletalske ukrepe.

Pogajanja za udajne pogoje so bila izvajana s pomočjo britanskih in ameriških predstavnikov skozi formalne nevtralne poti. Ob istem času so Rusi podpirali zavezniške pogoje skozi sofijske diplomate.

Ta pogajanja ne pomenijo, da brezpogojna udaja ne velja; ta samo kažejo, da se da ta politika zadostno raztegniti za dežele, ki so voljne, da opravijo svoje delo doma.

Nedvompo je, da bodo nadaljnji sporazumi doseženi med Turčijo, Bolgarijo in zavezniki, kar bo imelo strahovit vpliv in pritisk na Romunijo in Madžarsko.

Kako je Mussolini napadel Grčijo

Urad za vojne informacije (OWI) je baškar objavil zanimivo vest, ki se tiče italijanskega napada na Grčijo. Dne 13. julija je italijanski dnevnik Il Tempo v Rimu priobčil uradni zapisnik tajne seje fašističnih veljakov, na kateri so sprejeli načrt diktatorja Mussolinija za napad na Grčijo.

Tajna seja se je vršila dne 15. oktobra 1940 v Beneški palači v Rimu. Navzoči so bili le glavni fašistični funkcionarji in vojaški predstavniki, ki so tvorili vojni svet. Seji je predsedoval Mussolini. Navzoč je bil tudi zunanji minister Ciano, dalje maršal Badoglio, general Roatta, Jacomoni, Soddu, Prasca in polkovnik Trombetti.

Zapisnik je ostal tajnost do vkorakanja zavezniških sil v v Rim. Dnevnik Il Tempo pravi, da je bila seja tragično komična. Na seji so razpravljali izključno o vprašanju napada na Grčijo. Il Tempo je priobčil zapisnik v celoti; spisan je bil stenografično in vsebuje vse razprave v detajlih. Seja je trajala le dobre pol ure.

Mussolini je najprej objasnil namen seje, nato pa samopašno naznanil, da se je že odločil za napad na Grčijo, zborovalci pa naj odločijo način napada. "Glavni namen mojega načrta je, da si Italija zagotovi trdno pozicijo na Balkanu proti angleškemu vplivu," je dejal diktator. "V dosego tega cilja morajo fašistične sile okupirati vso Grčijo, ki mora priti pod ekonomsko in politično sfero Italije. Moj načrt predvideva, da se napad začne dne 26. oktobra 1940," je dostavil Mussolini.

Dalje je Mussolini rekel, da je delal na tem načrtu že mesece, in sicer še pred začetkom sedanje vojne. Naznanil je, da so že vse podrobnosti za napad pripravljene, treba je le odločiti strategijo. Zato je na sejo pozval tudi nekatere visoke vojaške predstavnike, da podajo svoja mnenja. "Potrebno je, da pričnemo z napadom takoj, kajti le na ta način bomo dosegli naš cilj," je duče poudaril v svojem uvodnem govoru.

Glede Jugoslavije, ki meji na Grčijo, je Mussolini rekel, da je v njenem interesu, da ostane nevtralna, tako tudi Turčija, dočim je Rumunija že pod nemško dominacijo, Bolgarija pa se bo skušala okoristiti s tem, da zasede Macedonijo in tako dobi pot do morja, zato bo pomagala Italiji.

V razpravo so posegli večinoma vsi navzoči fašisti, glavno besedo pa so imeli vojaški "veščaki" in "strategi", med katerimi je bil tudi Badoglio. Vsi skupaj so se zedinili, da morajo fašistične čete najprej zasesti Epir, Krf in Kreto, nato pa prodreti do Soluna in do Aten, glavnega mesta Grčije.

Na Mussolinijevo vprašanje, kakšne pretveze naj se poslužijo pred svetom za agresijo proti Grčiji, je fašist Jacomoni rekel, da ima že vse pripravljeno, da se fabricira "incident" na grško-albanski meji. V ta namen so že postavljene bombe.

Mussolini ga je ostro zavrnil, češ, da to ne zadostuje, treba je bolj prepričevalnega sredstva, da se zakrije nameravani napad ter da se ga svetu prikaže, kakor da bi bil resnično provociran od strani grške vlade. Ta "incident" se mora uprizoriti dne 24. oktobra, to je dva dni pred napadom, je ukazal duče.

Zunanji minister Ciano, Mussolinijev zet, je odgovoril, da se bo tako zgodilo. Vendar pa je bil Mussolini v dvomu, kajti odgovoril je, da ne bo nihče verjel taki pretvezi, potrebno pa je, da se za vzrok napada svetu nekaj navede. "Važno je," je poudaril duče, "da prvemu napadu bliskovito sledi prodiranje v notranjost Grčije, kajti le na ta način bomo uspeli."

Badoglio, fašistični maršal, ki je pred letom kapituliral in postal premier začasne italijanske vlade pod zavezniško okupacijo, se je docela strinjal z načrtom. Rekel je, da je potrebno, da se napad na Grčijo izvrši istočasno kot predvidevana ofenziva v Afriki. "Gotov sem," je rekel Badoglio, "da bodo naše slavne čete strle grški odpor v par mesecih."

Vsi ostali fašistični predstavniki, ki so se udeležili tajne seje, so se strinjali z dučejevim načrtom. Dočim so nekateri bili mnenja, da je za uspeh napada najbolj potrebno to, da prodrejo italijanske čete do Soluna, je bil Badoglio mnenja, da morajo najprej prodirati v smeri proti Atenam, glavnemu mestu Grčije, in ga zasesti, potem šele pride na vrsto Solun.

Duče je vprašal, koliko divizij bi zadostovalo za uspešne operacije proti Grčiji, kakšno razpoloženje je med grškim prebivalstvom, o terenu itd. Njegovi vojaški "izvedenci" so mu povedali, da so razmere izredno dobre, tako tudi izgledi, da se napad lahko izvrši z bliskovito naglico. Prepričani so tudi bili, da jim bodo pomagale albanske čete, grška vojska pa je kaj slabo oborožena in nima volje za odpor.

Dalje so poudarili, da so dobili zanesljive informacije, da je je v Grčiji le peščica bogatašev, ki se bo protivila italijanski okupaciji, dočim je ljudstvo brezbrižno, ker je revno in se ne bo bojevalo. (Te "informacije" so se izkazale za ničeve, kajti znano je, da so se grški vojaki hrabro borili proti fašističnim osvajalcem in so nekaj tednov po napadu pognali italijanske fašiste čez albansko mejo ter naprej v bližino Tirana. Grčija je "padla" šele spomladi leta 1941, ko je Hitlerjeva vojna mašina prihrumela na Balkan ter zasedla Grčijo in njene otoke.)

Pred zaključkom seje je Badoglio dejal, da bo zadevni načrt v detajlih izdelal vrhovni vojaški štab, nakar se bo napad izvršil dne 26. oktobra, kakor je določil duče.

Zaključno besedo je imel diktator Mussolini, ki je "orisal" potek in zaključke seje takole: "Zaključki seje se v jedru glasijo: Ofenziva v Epiru, prodiranje proti Solunu in potem proti Atenam."

Naslednji dan, dne 16. okt. je duče sam "odobril" zapisnik, polkovnik Trombetti, tajnik-zapisnikar, pa ga je podpisal.

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

MIHAIL ARCIBAŠEV

SANIN

Poslovenil Stane Kraševec

(Nadaljevanje)

"Zbogom . . ." je zašepetala, jezik se ji je zapletal ter ni opazila, kaj govori.

"Draga, ne bodi jezna name . . ." je rekel Sanin tiho in proseče.

Ko je ona potem odhajala po nasipu in se opotekala ter zapletala s kolenom ob krilo, je Sanin dolgo in žalostno gledal za njo in bolelo ga je, ko je v naprej videl tisto nepotrebno trpljenje, ki ga je imela prenesti in nad katero se ona ne bo mogla dvigniti, kot je mislil Sanin.

Njena postava je bledela ter se izgubljala v megli, ki je prihajala nasproti jutranjemu svitu. Ko je pa ni bilo več videti, je Sanin na vso moč skočil v čoln in pod mogočnimi, zmagovitimi udarci vesel je voda šumno in veselo zavalovala naokrog. Na široki reki, v beli megli pred jutranjim svitom je Sanin popustil vesla, poskočil s celim telesom in na vso moč glasno in veselo zavriskal.

Gozd in megla sta mu odgovorila s prav tako dolgim, veselim in odmevajočim krikom.

XL.

Karsavina je zaspala v hipu, kakor da bi jo kdo udaril po glavi. Po kratkem, trdem spanju se je zgodaj zjutraj vsa bolna in mrzla kakor truplo nenadoma zbudila. Njen obup najbrž ni spal in baje ni niti za hip pozabila tega, kar se je zgodilo. Bistro je gledala naokrog in molče ter pazljivo ošinila z očmi vsako malenkost, kakor da bi iskala, kaj se je izpremenilo od včeraj.

Jutranje svetlo in mirno so jo gledali svete podobe iz kota, okna, tla, oprava in plavolasa glava Dubove, ki je krepko spala na drugi postelji. Vse je bilo kakor po navadi, samo njena uboga obleka, zmečkana in vržena na stol, je pričala o nečem.

Skozi rdečico še nedavnega spanja je vedno jasneje in jasneje stopala na obraz Karsavine mrtvaška bledota in njene obrvi so se tako razločno dvigale, kakor da bi ji v obraz sijal mesec kot včeraj.

Presenetljivo jasno in razločno ji je vstajalo v vročih možganih vse, kar je doživela, najbolj jasno pa to, kako je šla zjutraj po še spečih predmestnih ulicah. Solnce, ki se je komaj pokazalo nad strehami in ograjenimi vrtovi, sivimi od rose, je sijalo bliščeče in grozeče kot še nikdar. Skozi zaprta polkna so gledale za njo sovražna okna meščanskih hiš kot skozi navidezno zaprte trepalnice. Maloštevilni mimogredoči so se ozirali za njo. Ona je pa šla v jutranjem solncu, se zapletala s koleni v dolgo krilo in je komaj še držala v rokah zeleno, plišasto denarnico. Šla je ob ograjenih vrtovih z neenakomernimi, zibajočimi se koraki.

Če bi se takrat usul ves človeški rod z odprtimi ustmi in zavidajočimi očmi na cesto in jo spremil z vriščem, smehom, s podlimi besedami, ki bi bolele kot bič, bi ji bilo vseeno, šla bi prav tako naprej in se brez namena in zmisla, s prazno žalostjo na duši opotekala pod udarci.

Še na polju, ko so v megli utihnili šumni udarci vesel, ki so burno rezala vodo, se je Karsavini hipoma posvetilo, kako strašno breme se je zavalilo na njene upognjene ženske rame. Obup se je polastil njenega srca, razum in življenja. Zavpila je, spustila denarnico na moker pesek in se zgrabila za glavo.

Od tistega trenotka je pa že bila sužnja beseda vsakega človeka in zmanjkalo ji je lastne volje.

Kot močne pijanosti se je spomnila včerajšnje noči. Bilo je nekaj nenavadnega, blazno napetega, močnega kakor še nikoli, sedaj ji pa ni bilo mogoče razumeti, kako se je mogla izpozabiti do izgube sramu, pameti in druge ljubezni, ki je baje zavzemala vse njeno življenje.

V fizični tugi, ki je bila podobna predsmrtni onemoglosti, je zlezla Karsavina izpod odeje in neslišno vstala ter se začela oblačiti; čutila je, kako se pri najmanjšem premiku Dubove njeno telo mrzlo strese.

Potem se je usedla k oknu in uprla svoje napete, nepremične oči na vrt, kjer je živelo zelenelo in rumenelo v jutru se kopajoče listje.

Njene misli so bile ogromne in so letele kot črn dim, če ga pograbi veter. Če bi kdo mogel odpreti njeno dušo in jo brati kot knjigo, ga bi privedlo do groze.

Nad nenavadno močnim, mladim življenjem, kjer so bili vsak dan vsako čuvstvo in vsaka kretnja polni solnčne, strastne krvi, so se zbirale pošastne slike. Misel na samomor se je je polotevala; črna in nepremična strašna otožnost, da je izgubljena čista in svetla ljubezen do Jurija, ji je stiskala srce in vse je oblival kalen val strahu pred množico znanih in neznanih človeških obrazov, ki so stali pred njo.

Sedaj ji je prišlo v glavo, da bi planila k Juriju, se tepla pred njim, jokala, mu izročila vse svoje življenje in potem odšla nekam za vedno. Sedaj jo je dušila groza pred Jurijem, rada bi umrla, ne da bi se ganila z mesta, kratkomalo, da bi takoj nehala živeti. Sedaj ji je migljala misel, da je na kakšen način mogoče še vse popraviti, da ni mogoče, da bi včerajšnja noč v resnici bila; toda kot divji krik je šinil v njeno dušo spomin na svojo nagoto, na težko moško telo, na trenutno, skeleče pozabljenje; zmedena in oglušena po ne več jasni moči onega, kar je bilo, je ležala Karsavina s prsmi na oknu brez moči in brez misli.

Medtem se je pa zbudila Dubova in Karsavina je že slišala premikanje in začuden klic svoje prijateljice.

"O, si že vstala? . . . To je pa nekaj čudnega!"

Zjutraj, ko se je Karsavina vrnila, jo je napol speča Dubova vprašala:

"Kaj si tako razmršena?"

Nato je zaspala. Toda sedaj je nekaj zaslutila in je bosa in v sami srajci stopila k njej.

"Kaj je s teboj? Ali si bolna?" jo je vprašala prijazno in skrbno kot starejša sestra.

Karsavina se je stisnila, kakor da bi pričakovala udarca, toda njene rdeče ustnice so se navidezno nasmehnile in tuj — kot se ji je zdelo — glas je preveč veselo odgovoril:

"Kaj še! Samo spala nisem nič . . ."

Tako je bila izgovorjena prva laž, ki je do zadnjega uničila spomin na prejšnje svobodno in pogumno dekle. Tista je bila ena, sedaj je pa postala druga in ta druga je pa bila lažniva, boječa in umazana. Ko se je Dubova smehljaje oblačila, jo je Karsavina skrivoma gledala in prijateljica se ji je zdela srečna in čista, sama pa temna kakor pohojena žaba. Ta občutek je bil tako močan, da se je Karsavini celo zdel tisti del sobe, kjer je bila Dubova, svetel od solnca, njen je pa tonil v vlažni in smolnati temi. Karsavina se je spomnila, kako visoko nad starajočo se in necvetočo prijateljico se je čutila v cvetu svoje mladosti, lepote in čistosti in kot kaplje krvi debele solze brezupne izgube so jo dušile v grlu.

Toda to se je godilo v njeni notranjosti; na zunaj je pa bila Karsavina mirna in celo nekako vesela. Oblekla je lepo, modro obleko, klobuk, vzela solnčnik in z navadnimi, skoro padajočimi koraki odšla v šolo.

Med potjo je srečala Lido Sanino.

(Dalje prihodnjič.)

SAVE FAT IN THE GARDEN

Mrs. Roy F. Hendrickson, wife of the deputy director of UNRRA, and her daughters Karen, aged 5, and Ann, aged 11, save used fat conscientiously whether they cook in the kitchen or outdoors in their garden. Their out of door barbecue is built to accommodate the broiler from the kitchen stove so that fat from bacon, chops, and hamburgers can be saved instead of dripping down into the fire and being wasted. Every drop of fat that is not eaten should be turned in to the meat dealer so that it can be put to work in factories and war plants so that food fats will not have to be diverted to industrial use.

druge vezi: črne obleke, pobožnjaštvo, opravljanje, mržnja do žena, ki imajo še može, sovraštvo do "švindlerjev"—to je do vseh moških, ki so se živi vrnili iz vojne—terjanje pokojnine in ošabna čistost, ki jim polagoma udarja na možgane, potem ko jim je skazila telesne oblike.

Devet ali deset ur neumorno šivajo vreče iz hrapavega platna, s katerimi dela neizmerne dobičke tovarna v Villegrandu. Nehvaležno delo, od katerega imajo krvave prste, bolna prsa in bedno mezdo; toda domače delo je tako upoštevano, da je moral župan posredovati, da so ga dobile in se vsak teden tresejo v strahu, da ga izgube.

Gospa Touche je važna oseba; njena lica so kakor iz krvavega mesa. Obiskovala je višjo šolo, rabi izbrane besede, deli zdravniške nasvete in se čuti kot poznavalka zdravniške vede. Sin, ki mu je našla službo pri nekem drogeristu v Villegrandu, jo oskrbuje z zdravilnimi čaji in mažami. Kakor hitro ji naznanijo kakega bolnika v vasi, hiti gospa Touche k njegovi postelji —posebno, govore zlobni jeziki, če je moški. Ona ga sleče, trka, drgne, preiskuje; daje obkladke na trebuhe, rožiče na ledvice, pijavke pod pazduhe in se ne ustraši niti preiskave mehurjev. Njena požrtvovalnost trpi včasih še dlje kakor bolnik: rada je pri umiranju in se vedno ponudi, da bdi pri mrtvem. Mlade zakonske pare obsipa z raznimi natančnimi nasveti, bdi preradovedno nad plodnimi in jalovimi in jim po potrebi preskrbi kake kataloge, ki jih prejema zelo diskretno—ne da bi slutila, da jih Joigneau prelista pred njo.

Leontina Gueudet je najmlajša od trojice. Zdi se, da nikdar ne pozabi na to, da je bila plavolaska in lepa; še vedno skriva kožo pred soncem. Rožnata senca obkroža njene upadle oči. Njeno življenje se vrti okrog sina, domišljavega fanta rahlega zdravja; izprosila je zanj štipendijo na tehnični šoli v Villegrandu. Kadar pride na počitnice, se postavlja po vasi s praznično obleko; mati pusti vse delo, da popolnoma uživa sinovo navzočnost; ne gusti, da bi šel z drugimi v kavarno, še k brivcu ga spremlja. O božiču je dobil močno vnetje pljuč; gospa Touche ga je hotela negovati: toda Leontina ji ni nikdar dovolila, da bi stopila v sobo mladega fanta. Gospa Touche se je krvavo maščevala s tem, da je širila strahotne zgodbe o materinskih čustvih gospe Gueudetove; gospa Gueude pa pripoveduje vsakemu, kdor hoče poslušati, da je Touchova stregla po nedolžnosti njenega sina.

Glavni ključ te družbe je gospa Sicagne. Radi njenega imena in tankega, dolgega vratu so jo prekrstili v La cigogne (Igra besed: Sicagne—siganj)—cigogne (izgovori sigonj)—štorklja. Visoko nosi svojo žalostno glavo, imenitno ovenčano s temnimi kitami. Vsa vas je zapazila, da njen pot močno diši. Odkar je sin Avguštin stopil v semenišče, je svetožalje te svete Monike postalo še praznično. Zgibe svojih ustnic izzivalno tišči skupaj, kot bi hotela reči: "Jaz se nisem zasmejala, odkar sem vdova." Oči, zelo blede pri njeni temni polti, so kakor svetla voda, ki spreminja barve; voda, ki miruje v globini; in njena navada, da pogleda, kot da se je zabliskalo v njenih očeh, ima na sebi nekaj takega, da se je vsaj enkrat vprašal že vsak moški v vasi z župnikom vred, če ni gospa Sicagne skrivaj zaljubljena vanj. Zabavno je pri tem, da sama s previdnimi besedami dolži vse moške pohotnosti; če se ji kdo neprijazno odkrije, ga osumi, da je bila že spet tarča strastnega pohlepa.

Čeprav je majhno dvorišče gospe Sicagne kužno ognjišče reakcije, skrije Joigneau svoje kremplje, kadar ima priliko, da zablodi sem, in se pomudi, če more, da malo pokramlja; prav redko je, da ne bi odnesel kake dobre zasoljene ženske izmišljotine.

"O praznikih," šepeče gospa Touche, "se mi zdi, da pripelje iz Villegranda še drugačne ženske, kakor je sama : . ."

". . . da bolje proslavi svojo razuzdanost!" dokonča Gueudetova.

Pogovor se kakor navadno suče okrog bližnjih. Toda Joigneau ni takoj razumel, za katero bližnjo gre.

Gospa Touche se obrne k njemu:

"Gospod Joigneau bi nam lahko marsikaj povedal o njej, če bi hotel!"

"O kateri?"

"O Flamartovi."

Kruto režanje je raztegnilo Sicagnine ustnice. Ne da bi dvignila oči od pobožnega pisma, ki ga bere, odločno izpregovori:

"Ženske, kakor je ona, bi morali bičati pred cerkvijo, kakor so delali za časa kraljev."

"Rad bi prevzel to," se zakrohoče Joigneau.

Trije pari oči se zabliskajo.

Premoti jih skrivnosten dir treh ali štirih konj na cesti.

"Žandarmerija gre na izlet," pripomni poštar z izrazom človeka, ki ve, za kaj gre. Oprta torbo in se urno poslovi.

21. Orožniki pri Paqueuxih

Žandarski konji, privezani pred županstvom, utrujeni od vročine, dremljejo v senci kostanjev.

Kakor blisk se je raznesla vest od enega do drugega kraja vasi: "Paqueuxe bodo aretirali."

Že dolgo je skrivnost, kaj se dogaja za zidovi Belega Mlina. Še Joigneau ni mogel nikdar priti skozi vrata te hiše: Paqueuxi imajo dva psa, ki sta izvežbana na ljudi, kakor je znano.

Kmetija pripada očetu Paqueuxu. Vsak vaščan ga je poznal. Med vojno je izgubil dva starejša sina, ki sta padla na polju slave. Potem še ženo. Ostala sta sedem ali osem in dvajset let star sin, ki mu pravijo Kitajec, in, nekoliko mlajša hči. Oba pogosto vidijo ljudje, kako delata na polju. In večkrat videjo pri njima tudi malega fanta ka štirih ali petih let, ki je brez prič prišel na svet nekega zimskega večera in ki ga je Kitajec naznanil: rojen od nepoznanega očeta. Starega pa že več let nihče ni videl. Po pravici povedano, do današnjega večera se nihče preveč vznemirjal radnjega. Toda navzočnost orožnikov je razbrzdala domišljijo. Ko so starega odstranili, o tem ni trenutno nobenega dvoma več. Toda kaj so napravili s truplom? Ali so ga zakopali na koncu njive ali sežgali v stari peči?

(Dalje prihodnjič.)

Razni mali oglasi

POTREBUJEMO
izkušene in ne izkušene delavce za pakiranje mesa.
PRIGLASITE SE TAKOJ
pri
WILSON & CO., INC.
v uposlovalnem uradu
2406 W. 63rd St.
4200 S. Marshfield Ave.
Phone Prospect 6279

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih . . . . . .

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ, DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. . . . Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
. . . . Cene zmerne, uniisko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue - - Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

TAKI SO LJUDJE

Roman s francoskega podeželja

Roger Martin Du Gard,
poslovenil **C. Peletin**

(Se nadaljuje.)

Joigneau potegne zadnji adut: "Če bi hotel več zaslužiti, je treba, da rečem samo besedo, pa bi napredoval. Imam pravico. Toda dokler bom mogel živeti tu in koristiti stranki, ostanem v Maupeyrouju. Toda potreben sem podpore. Treba razumeti stvari, gospod župan."

Brez odgovora potegne Arnaldon listnico iz žepa, razvije bankovce in ga položi na povoščeno platno.

Joigneau potrebuje nekaj sekund, da stegne roko in izrazi zahvalo. To je že preneumno: kakor se vedno obvlada v vseh okoliščinah, ko pa zagleda denar, mu kri udari v glavo, kot da ga hoče zadušiti, in za trenutek je, kakor bi strela udarila vanj.

20. Vojne vdove

"Gospa Sicagne," zakliče Joigneau, "prinašam vam novice od vašega duhovniškega novinca!"

Avgust Sicagne je v škofijskem semenišču.

Gospa Sicagne stisne ustnici in z ogorčenim pogledom vzame pismo.

Poštar urno zasukne stvar:

"Lepo pisavo ima, mladi lemenatar, da, o tem ne more biti dvoma!"

"Gotovo!", vzklikneta v eni sapi gospa Gueudet in Touche.

Vse božje dni, zjutraj in zvečer, sta gospe Gueudet in Touche pri gospe Sicagne, da skupaj delajo. To je tercet vojnih vdov. So približno enako stare in vsaka ima odraslega sina, ki je varovanec naroda. Družijo jih še

Člani vozniške unije v Minneapolisu se registrirajo za jesensko volitve.

BOOKS BY
LOUIS ADAMIC

My Native Land	3.75
From Many Lands	3.50
Grandsons	2.50
Laughing in the Jungle	3.00
My America	3.75
Native's Return	2.75
Two-Way Passage	2.50
What's Your Name?	2.50

Order from
Proletarec
2301 South Lawndale Avenue
Chicago 23, Ill.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.00 za eno letno naročnino. Ker so člani že plačajo pri asesmentu $1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov prencha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado	$6.00	Za Chicago in okolico je	$7.50
1 tednik in	4.80	1 tednik in	6.30
2 tednika in	3.60	2 tednika in	5.10
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.90
4 tednike in	1.20	4 tednike in	2.70
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	1.50
		Za Evropo je	$8.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $

1. Ime **Čl. društva št.**

Naslov

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. **Čl. društva št.**

3. **Čl. društva št.**

4. **Čl. društva št.**

5. **Čl. društva št.**

Mesto **Država**

Nov naročnik ☐ **Star naročnik ☐**